

Veteranplan for Lister-regionen

2020–2024

Flekkefjord - Sirdal - Kvinesdal - Farsund - Hægebostad - Lyngdal

Listersamarbeidet

Innhold

Hilsen til veteraner i Lister	4
Innledning	6
Bakgrunn for planen	6
Organisering av arbeidet	6
Statlige føringer	6
Kunnskap om veteraner	6
Nasjonalt	6
Situasjonen i Lister	7
Målsettinger med veteranplanen	7
Status for arbeid med veteraner i Lister-kommunene	7
Anerkjennelse:	7
Ivaretagelse:	8
Oppfølging	8
Ulike organisasjoner som jobber for anerkjennelse, IVARETAKELSE og oppfølging av veteraner:	9
NORGES VETERANFORBUND FOR INTERNASJONALE OPERASJONER (NVIO)	9
VETERANFORBUNDET SKADDE I INTERNASJONALE OPERASJONER (SIOPS)	9
VETERAN MØTER VETERAN	9
NORSKE RESERVEOFFISERERS FORBUND (NROF)	9
ANDRE ORGANISASJONER	9
Tiltaksplan	10

Hilsen til veteraner i Lister

Som ordførere i Lister vil vi takke alle veteraner som har bidratt i ulike operasjoner på vegne av Norge i de mange operasjoner opp gjennom tidene, og til de som fortsatt bidrar i internasjonale styrker for å bevare freden.

Mange vil nok kjenne på den følelsen av å ha stått i farlige situasjoner og spenninger under de mange oppdrag, og etter endt innsats og hjemkomst, ikke å ha blitt sett og mottatt med en velfortjent heder for sin innsats for fedrelandet. Vi i Lister vil nå gjennom felles veteranplan, prøve å rette opp litt av dette ved å tilkjenne vår takknemlighet over for dere for den innsats dere har lagt ned. De veteraner som vi har i våres 6 kommuner skal kunne føle på det å bli verdsatt, gjennom ulike arrangement og markeringer som vi nå legger opp til gjennom denne planen.

Veteraner er mennesker med ulike behov for oppfølging etter endt innsats, og vi vil gjennom denne planen lage gode rutiner for oppfølging, av den enkelte med sin familie etter de behov som måtte oppstå.

Forsvarets tidligere veteraninspektør Generalmajor, Robert Mood har uttalt følgende «Menneskene er den viktigste ressursen Forsvaret har. Det er i Forsvarets interesse å behandle dem på en god måte. Og det skal vi gjøre.»

Slik vil vi i Lister også at veteranene skal oppleve det i våre kommuner etter hjemkomsten og de årene som følger etter tjenesteslutt. Vi vil at veteranene skal bli hedret for sin innsats, og vi ønsker oss å kunne nyttiggjøre de erfaringer som disse menneskene sitter inne med, som for lokalsamfunnet vil kunne være nyttig.

Med stor takknemlighet vil vi utdype vår takk for våre veteraners innsats for Norge, og legge til rette for en god opplevelse som veteran i Lister.

Ordførerne i Lister

Jan Kristensen, Johnny Liland, Torbjørn Klungland,
Arnt Abrahamsen, Margrete Handeland, Per Sverre Kvinlaug

Hilsen fra en veteran

Kjære veteraner! Først vil jeg takke hver og en av dere for deres innsats for fred og frihet; den kommer ikke av seg selv.

Vi har ca 100 veteraner i Lister, nordmenn som etter krigen har gitt av sitt liv og seg selv, gjennom å bidra i internasjonale operasjoner sammen med andre allierte rundt om i hele verden. Deres tjeneste har betydd mye for millioner av mennesker, som er dypt takknemlige for deres innsats, ofte der livet ble satt på spill.

Pålitelighet, fryktløshet, disiplin, beslutsomhet, mot, motivasjon, ferdigheter og ikke minst erfaringer fra å holde hodet kaldt i stressede og pressede situasjoner. Dette er kjennetegn for en veteran med tjeneste i internasjonale operasjoner.

Det er derfor viktig at samfunnet er kjent med at veteranene besitter kompetanse og kunnskap som kan og bør nyttiggjøres i Listerkommunene.

Min visjon og håp er at veteranplanen vil bidra til å gi veteranene den anerkjennelsen og støtten de og deres nærmeste pårørende fortjener under og etter tjenesten. Det er derfor gledelig å kunne meddele at vi i dette arbeidet har involvert hele veteranfamilien/pårørende i veteranplanen.

Med hilsen

Stig Eie

Veteran fra Internasjonale operasjoner

Innledning

Fra 1947 har over 100 000 norske menn og kvinner deltatt i ulike militære operasjoner i krigs- og konfliktområder i andre land. Siden oppstarten av FN-operasjonen i Libanon i 1978 har mer enn 40 000 bidratt i fredens tjeneste for Norge og det internasjonale samfunnet. En veteran i denne sammenheng defineres som en person som har deltatt i internasjonale militære operasjoner. I Lister er det ca 120 veteraner.

Bakgrunn for planen

I 2009 kom Stortingsmelding 34 «Fra vernepliktig til veteran». I etterkant har regjeringen utarbeidet en oppfølgingsplan (2014) som blant annet oppfordrer alle kommuner om å utarbeide enten kommunale, eller interkommunale, planer med lokale tiltak for oppfølging og ivaretagelse av personell som har vært i internasjonal tjeneste.

Spørsmålet om veteranplan i Lister har blitt diskutert i både ordførerutvalget og i rådmannsutvalget. I sak 31/18 i ordførerutvalget ble det konkludert med følgende: Listerrådet vil vurdere mulighetene for en felles regional veteranplan. Rådmannsutvalget fulgte opp dette vedtaket i sak 34/19 hvor kulturnettverket bes om å ta på seg oppgaven med å organisere arbeidet med en regional veteranplan.

Organisering av arbeidet

Kulturnettverket i Lister-samarbeidet har tatt på seg oppgaven med å koordinere planarbeidet. Oppdraget fra Listerrådet var å etablere en arbeidsgruppe med representanter fra Lister-nettverkene samt ordførerutvalget. Arbeidsgruppen har i tillegg til dette knyttet til seg en representant fra Norges veteranforbund avd. Mandal og Lister.

Arbeidsgruppen har bestått av følgende personer:

- Jan Seland, kulturnettverket
- Alf Sveinung Haugthom, kulturnettverket
- Stig Eie, Norges veteranforbund avd. Mandal og Lister
- Jan Kristensen, ordførerutvalget
- Anne Berit Åtland Hansen, helsenettverket

Forsvaret har utarbeidet en veileder for utarbeidelse av kommunal veteranplan som heter **Grunnlag for utvikling av en kommunal veteranplan**. Denne veilederen er benyttet i utformingen av planen. I tillegg har regional rådgiver fra Forsvarets veteran-tjeneste gitt innspill underveis i planarbeidet.

Planen vedtas av både ordførerutvalget i Lister samt i den enkelte kommune.

Statlige føringer

Regjeringen laget i 2013 en handlingsplan for å styrke samfunnets anerkjennelse og ivaretagelse av veteraner. Denne handlingsplanen ble etterfulgt av en oppfølgingsplan i 2014 hvor det blant annet legges følgende føringer for kommunene:

«Det bør legges til rette for bedre samhandling og utvikling av lokale tiltak for oppfølging og ivaretagelse av personell som har vært i internasjonal tjeneste. Kommunene oppfordres til å utarbeide kommunale eller interkommunale veteranplaner. Planene bør fokusere på behov til veteraner og deres familier, med fokus på samhandling mellom ulike kommunale aktører. Sentrale elementer i planene bør være kompetanseheving, beskrivelse av forpliktende samarbeid mellom relevante aktører, og ivaretagelse av veteraner og deres familier, som har behov for ulike tilbud.»

Kunnskap om veteraner

Nasjonalt

De fleste veteraner greier seg bra etter tjenesten, mens noen vil ha problemer og utfordringer som følge av sin tjeneste. Begge disse grupper vil uansett kunne ha en positiv opplevelse av at kommunen er proaktiv i de forebyggende tiltak man velger å iverksette og gjennom å sikre kompetanse om veteraner i kommunale instanser.

Både SSB og Riksrevisjonen har gjort undersøkelser av helsetilstanden for norske veteraner. Disse viser at helsetilstanden i all hovedsak er god. Rapportene indikerer imidlertid at rundt 5 til 7 prosent av veteranene som har svart på undersøkelsen sliter. Det som er verdt å merke seg er at hele 82 % av denne gruppen vegrer seg for å oppsøke hjelp.

[Rapporen kan lese her.](#)

Utfordringsbildet er sammensatt og komplekst. Post-traumatisk stress lidelse(PTSD) eller samvittighetsplager er noen av diagnosene som kan oppstå. For enkelte vil plagene avta over tid. For andre oppdager man ikke plagene før 20 år senere. Noen vil utvikle senskader.

Det er også et viktig aspekt at veteraner, uavhengig av helsetilstand også utgjør en ressurs med høy grad av kompetanse. Det er et mål at arbeidet med veteraner i Lister-kommunene skal være bevisste på dette. Mange som har tjenestegjort i utlandet har erfaring med beredskap, risikoanalyse, arbeid under pressede situasjoner. Dette er erfaringer som kan være nyttige for sivilsamfunnet å ta del i. Mange veteraner vil også kunne være en ressurs i formidlingsarbeid f.eks. i skolesektoren.

Foto: Ole-Sverre Haugli, Forsvaret

Situasjonen i Lister

Vi vet dessverre lite om veteranenes situasjon spesifikt i Lister, men det er grunn til å tro at denne er ganske lik det som kommer fram på landsbasis. Det er en kjensgjerning at mange bærer med seg erfaringer på både godt og vondt og det er sannsynlig at flere sliter med minner og til dels traumer. Det er også kjent at enkelte har fått problem så lenge som 30 år etter tjenesten. Det er derfor viktig å samle kunnskap om dette gjennom undersøkelser som kan belyse temaet.

Målsettinger med veteranplanen

- Å synliggjøre veteraner som en (utnyttet) ressurs for lokalsamfunnet
- Å gjøre kommunene i Lister rustet til å utfylle sin rolle som primær tjenesteleverandør for veteraners behov i lokalsamfunnet.
- Å skape økt samhandling innad i Lister-kommunene, slik at veteranene og deres familier blir møtt med gjennomgående kompetanse og forståelse.
- Å fungere som et opplysnings- og informasjonsdokument både for veteraner, kommunene og lokalsamfunnet

Status for arbeid med veteraner i Lister-kommunene

Med bakgrunn i disse målene skal tiltaka som fremmes i denne planen være forankra i følgende tema som forsvaret benytter:

Anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging

Anerkjennelse:

Kommunen i Lister skal vise anerkjennelse for den innsatsen veteranene har gjort gjennom sin deltakelse i internasjonale operasjoner. Seremonier og offentlige markeringer er et viktig og synlig uttrykk for samfunnets anerkjennelse av både innsatsen og den enkelte veteran. Aktuelle datoer som knyttes til veteraner: 8. mai, 17. mai, første søndag i november (forsvarets minnedag for falne), 24. oktober (FN-dagen).

I tillegg finnes det en rekke organisasjoner som arbeider for veteraner – det er viktig at kommunene i Lister skaffer seg kunnskap om disse organisasjonene. De viktigste er Norges veteranforbund for internasjonale operasjoner (NVIO), Skadet personell i internasjonale operasjoner (SIOPS), Norges reserveroffiserers forbund (NROF) og Heimevernet.

En viktig del av anerkjennelsen av veteraner er vektlegging av veteranene som ressurs for lokalmiljøet ved å

Foto: Onar Digernes Aase, Forsvaret

være bevisst på deres kompetanse, og hvordan denne kan utnytted.

Ivaretakelse:

Personer/veteraner som er bosatt i kommunene skal tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. For kommunalt ansatte innen helse og omsorg, oppvekst og fastleger, vil det være viktig å vite årsaken til at fysiske og psykiske helseplager kan være belastninger knyttet til internasjonale oppdrag, også når dette ligger langt tilbake i tid. Det er også viktig at familien blir godt ivaretatt.

En anbefaling i tiltaksplanen er å opprette en felles veterankontakt for Lister-kommunene. En veterankontakts oppgaver skal være et bindeledd mellom det offentlige, veteraner og deres pårørende.

En av de viktigste oppgavene til kommunene vil være å tilegne seg kunnskap om veteraners status, og kunnskap om hvilke tilbud som finnes i distriktet. Viktige organisasjoner vil kunne være Forsvarets veteranertjeneste og Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS).

Ivaretakelse i denne sammenheng vil også kunne dreie seg om å ivareta familien til den som tjenestegjør, eller har tjenestegjort. Spesielt gjelder dette barn, og kompetansen til ansatte i skolen/skolehelsetjenesten vil derfor være av betydning for hvordan veteraner og dens familie blir ivaretatt.

Oppfølging

Tilbud til veteraner skal ivaretas av kommunens allerede etablerte tjenester som må sørge for at tilbudene blir tilpasset veteranens og/eller eventuelt andre familiemedlemmers behov. Dette gjelder bl.a. helse- og velferdstjenestene, barnehager og skoler, Barne- og familietjenesten, fastlegene, NAV og andre. Også her vil forsvarets veteranertjeneste og RVTS være viktige organisasjoner som kommunene vil kunne samarbeide med.

NAV har også en egen veterankontakt som er tilgjengelig for veteraner fra hele landet.

Det er imidlertid avgjørende at veteranene selv oppgir sin status som veteran for at kommunene skal kunne imøtekomme de behov som utenlandstjenesten ev. har medført, da det som tidligere nevnt ikke gis opplysninger om hvem dette gjelder.

Ulike organisasjoner som jobber for anerkjennelse, IVARETAKELSE og oppfølging av veteraner:

NORGES VETERANFORBUND FOR INTERNASJONALE OPERASJONER (NVIO)

NVIO er Norges største interesseorganisasjon for militært personell som har deltatt i internasjonale operasjoner – og deres pårørende. Organisasjonen har 58 lokalforeninger over hele landet. NVIO samler veteraner fra dagens internasjonale operasjoner – og helt tilbake til Tysklandsbrigaden.

NVIO bedriver også kameratstøttearbeid, arrangerer månedlige veterantreff over hele landet på vegne av Forsvaret og gir ut bladet Veteran til sine medlemmer seks ganger i året.

VETERANFORBUNDET SKADDE I INTERNASJONALE OPERASJONER (SIOPS)

SIOPS er en uavhengig interesseorganisasjon som arbeider for veteraner med skader, fysiske eller psykiske, fra internasjonale operasjoner. Organisasjonen jobber for å bedre de helsemessige, sosiale og økonomiske livsvilkårene til veteraner. SIOPS jobber aktivt med politisk påvirkningsarbeid, samt rådgivning og støtte til skadde veteraner og deres familier. Et viktig satningsområde er hvordan antallet veteraner som utvikler langvarige og alvorlige psykiske problemer etter tjeneste kan reduseres.

VETERAN MØTER VETERAN

Veteran møter veteran ønsker å skape en positiv sosial arena for veteraner, familier og etterlatte. Spesielt retter organisasjonen seg mot yngre veteraner. I tillegg ønsker de å gi et positivt tilbud til de veteraner som måtte trenge det.

HJEMMESONEN

Hjemmesonen er et tilbud for pårørende til veteraner – et sted der pårørende kjenner seg viktig og i sentrum, og får den anerkjennelsen de fortjener. Hjemmesonen tilbyr ulike former for støtte til den pårørende, og vil skape en trygg god arena for å dele erfaringer og møte andre veteranpårørende. Nettverket vil utvikle seg i tråd med ønsker og behov fra pårørende. Hjemmesonen er til for alle veteranpårørende. Pårørende er ikke bare nærmeste familie, men kan også være en kollega, venn, nabo osv. En pårørende er en som føler seg som en pårørende.

NORSKE RESERVEOFFISERERS FORBUND (NROF)

NROF er en politisk uavhengig organisasjon, med 7000 medlemmer i 57 lokale avdelinger spredt rundt hele landet. Medlemmene er befal (stadig tjenestegjørende, vernepliktig og utskrevet), vervede, HV-befal, soldater i HVs Innsatsstyrker, kadetter og BS-elever. Du trenger således ikke å være befal for å være medlem i NROF. NROFs formål er å støtte Forsvaret og forankre forsvarsviljen gjennom å arrangere virksomhet som vedlikeholder reservens kompetanse og fremmer medlemmenes aktive forhold til Forsvaret. Forbundet ønsker også å støtte Forsvaret gjennom å bidra til at reserven brukes som aktiv ressurs for Forsvaret, og ved å ivareta reservistenes interesser.

ANDRE ORGANISASJONER

- Veteranforeningen Forsvarets Spesialkommando (VFFSK)
- Veteranforeningen for Marinejegerkommandoen (VMJK)
- Tysklandsbrigadens veteranforbund
- Team Rubicon Norge
- Veteranalliansen
- Foreningen veteranur
- Norske Koreaveteraners Forbund
- Brigadeveteranforbundet
- Krigsinvalidforbundet
- Norske militærkameraters forbund
- United Veterans MC Norway
- Royal Air Force Association
- Samarbeidsrådet av krigsveteranforeninger i Norge
- Veteranforeningen Politroppene i Sverige/Norge 1943–45
- Luftmilitært samfund
- Forsvarets seniorforbund
- Det finnes også støttetilbud for personer som trenger noen å snakke med. Noen av disse drives av veteranorganisasjonene.
- Nvio avd Mandal/Lister/Flekkefjord m/omegn.
- Heimevernet

Tiltaksplan

Tiltaksplanen rulleres årlig.

	Tiltak	Ansvar	Frist
Rullering	Tiltaksplanen rulleres årlig, første gang innen 31.12.2021	Rådmannsutvalget	31.12.2021
Anerkjennelse	Kommunen skal spre kunnskap til befolkningen gjennom kommunens kanaler om tjenester og tiltak overfor veteraner og deres familier, herunder også markeringer.		
	Kommunene arrangerer en årlig markering for veteranene og den øvrige befolkningen i kommunene, i samarbeid med forsvaret og organisasjonene med ordføreren som vertskap. Arrangementet legges til frigjørings- og veterandagen 8. mai. Veteranenes nærmeste inviteres. Samarbeid om markeringen med andre kommuner tilstrebes.	Lister kulturnettverk/ ordfører	Årlig
	Kommunene kartlegger veteranmonumenter/ minnesmerker, plassering av disse og tilrettelegging for publikum.	Lister kulturnettverk	31.12.2020
	Ledere i kommunene gis økt kompetanse om veteraner gjennom årlig informasjon på ledermøter. Ledere har ansvar for å videreformidle kunnskap i sine enheter/virksomheter.	Rådmann/ kommunedirektør	Årlig
Ivaretagelse	Det anbefales at det opprettes en felles veterankontakt i Lister. Det lages politisk sak om egen stillingsressurs for en felles veterankontakt i Lister-kommunene.	Kulturnettverket	31.12.2020
	Hver kommunene utpeker en kontaktperson som har ansvar for å holde oversikt over kommunens tilbud (til veteraner og deres familier), samt besitte kunnskap om sentrale aktører innenfor feltet og det tilbudet de har.	Rådmann/ kommunedirektør	31.12.2020
	Kommunene ivaretar veteranenes behov gjennom det ordinære hjelpetilbudet.	Helsetjenesten i kommunene	Fortløpende

	Tiltak	Ansvar	Frist
Oppfølging	Kommunens helsestasjoner skal være oppmerksom på eventuelle behov for ekstra støtte og veiledning til familier der ett familiemedlem er, eller har vært, i internasjonale operasjoner. Helsepsykepleiere skal sikre oppfølging av familien, og ha et særlig øye for barna i familien som en møter i helsestasjon og skolehelsetjeneste.	Kommunehelsetjenesten	Fortløpende
	NAV skal ha kjennskap og kompetanse om veteraner, deres erfaringer og utfordringer, samt rettigheter knyttet til erstatninger. Kompetansemiljøet i NAV Elverum kan benyttes for å bidra til dette.	NAV	Fortløpende
	Listerkommunene skal ha kunnskap om, og etablere hensiktsmessig samarbeid med veteranorganisasjoner og andre aktuelle instanser.	Alle relevante sektorer	Fortløpende

